

Ομιλία του κ. Ανδρέα Χριστοφίδη
στο Φιλολογικό Μνημόσυνο και
την Εκθεση Φωτογραφίας του Κυριάκου Μάτση
στην Αίθουσα της Μελίνας Μερκούρης
Παρασκευή 22.11.1996 ώρα 7.00μμ

“Λουλούδια πια στο μνήμα μου
να σπείρεις θέλεις τώρα
που των ιδεών το άνθισμα
θάφτηκε μες στο χώμα;
Σπείρε τα. Πιο δυνατά θα πεταχτούν
και πιο ‘μορφα θα λάμπουν
σαν απ’ το χέρι σου, κυρά,
καλή φροντίδα θάβρουν.

Επαληθεύοντας τούτους τους προφητικούς στίχους του, από το φωτεινό μνήμα του Κυριάκου Μάτση “ξεφυτρώνουν αιώνια τ’άνθη” και στεφανώνουν την Αρετή.

Η ανθοφορία του Μνήματος του Μάτση, η οποία, “αγραφος μνήμη και της γνώμης και του έργου του ενδιαίταται” στην ψυχή του καθενός μας, σήμερα, επέτειο της άμωμης θυσίας του, “αστράφτει μπρος και μέσα μας, τα δυνατά”.

Οδηγημένοι από το φως της ιερής μνήμης του Κυριάκου Μάτση ανατρέχουμε σήμερα ξανά στην επική τετραετία του ‘55-‘59, η οποία σε πείσμα της αντιηρωϊκής νοοτροπίας των καιρών μας, απεκάλυψε το αληθινό Ελληνικό πρόσωπο της Κύπρου, το αγωνιστικό, και θεμελίωσε την Ελευθερία μας.

Παρά τη συνεχή σχεδόν εξωτερική υποταγή του, ο λαός μας διατήρησε τρεις χιλιάδες χρόνια την ηθική και πνευματική ελευθερία του και άσβηστο τον πόθο της εθνικής απολυτρώσεως.

Ετσι, πεισματικά κρατημένος στις ρίζες του, και συναρτώντας τη Μνήμη με την Παιδεία και την Παράδοσή του, συντήρησε άφθαρτα τα γνωρίσματα της ελληνικής εθνικής του φυσιογνωμίας.

Οι Έλληνες της Κύπρου μαζί με τα άλλα είδωλα της Ρωμιοσύνης, διαφύλαξαν έτσι ακέραιη την αγωνιστική αρετή τους, είτε ως ηρωϊσμό και θυσία σε απελευθερωτικούς αγώνες, είτε ως ακαταμάχητη καρτερία και αντοχή στην τυραννική καταπίεση και τα μαρτύρια της σκλαβιάς. Και αυτή την προαιώνια αγωνιστική αρετή συμπυκνωμένη ενσάρκωσε η γενιά των Ελλήνων της Κύπρου του '55-'59.

Στις τόσο κρίσιμες μέρες που περνούμε σήμερα, οι Έλληνες της Κύπρου, καθώς αγωνιζόμαστε για φυσική και εθνική επιβίωση, η Μνήμη του Κυριάκου Μάτση είναι, όσο ποτέ άλλοτε, επίκαιρη, και ο διάλογος μαζί του ανάγκη υπαρξιακή.

Ο Κυριάκος Μάτσης, δεν είναι μια συνηθισμένη περίπτωση, είναι Συνισταμένη που μέσα στη ζωή, το ήθος, τα λόγια και τις πράξεις του συμπύκνωσε σε θαυμαστή συναίρεση αλλά και ερμήνευσε και αξιολόγησε, όλα τα κύρια παρορμήματα, τα χαρακτηριστικά και τις αρετές που καταξιώθηκαν μέσα στον αγώνα του '55.

Ο Μάτσης ήταν ριζωμένος στα κατάβαθα της λατρευτής του γης, συντηρούσε μέσα του μια Μνήμη αδιάκοπη εώς τον Τεύκρο.

Ρίζωμα, μνήμη και συνείδηση της φυλής μας, το σεμνό αγροτόπαιδο του Παλαιχωριού, με θαυμασμό και συγκίνηση ανεγνώριζε και κατέγραψε στο φοιτητικό ημερολόγιο του όλα τα γνωρίσματα της Ελληνικής φύσεως, παραδόσεως και ζωής μέσα στην Πιτσιλιά που περιόδευε:

“... Ασκάς, Φτερικούδι, Πλατανιστάσα, Αλωνα, Αληθινού, Λειβάδεια ... Ολα απλωμένα ανάμεσα σε γραφικές τοποθεσίες ... είναι τέλειο συμπλήρωμα της φύσης ... Το λαϊκό τους τραγούδι, τα δίστιχα τους, ... συγκινούν, ενθουσιάζουν, γοητεύουν. Βλέπεις την Ελλάδα ζωντανή στις Κυπριακής υπαίθρου τη ζωή”.

Πολύ νέος ακόμα ο Μάτσης, είχε συνειδητοποιήσει πλήρως την απλή και καίρια ανάγκη της ελευθερίας μας. ... “Εκείνο που έχει αξία είναι (τούτη τη γη) να τη ζουν αυτοί που την ποτίζουν με τον ιδρώτα τους και να περπατούν ελεύθεροι πάνω της, διαφεντευτές της, κυρίαρχοί της. Να αναπνεύσουν, περήφανοι τον αέρα της που νάναι αέρας δροσιάς, ομορφιάς, λεβεντοσύνης. Οχι πνίχτης”...

Πρότυπο ήθους και επιδόσεως ως μαθητής και αργότερα ως φοιτητής της Γεωπονικής, ενώ σπούδαζε στην Ελλάδα ο Κυριάκος Μάτσης, μοίραζε τη ζωή του στην Επιστήμη και στη διαφώτιση για τα δίκαια του Κυπριακού αγώνα. “Τόνιζε τον πόνο των σκλάβων” και “διακήρυττε ότι ο πολιτισμός ενός λαού ιστορικού πρέπει να τύχει σεβασμού και να αποδοθεί εις αυτόν η ελευθερία του”.

Με τέτοιες καταβολές και ιδανικά, όταν, τελειωμένος πια Γεωπόνος, επέστρεψε στην Κύπρο, φλεγόμενη βάτος αγώνος, έγραφε χαρακτηριστικά: “Οι πραγματικοί ιδεολόγοι στέκονται με θάρρος, βάζουν το χέρι στην καρδιά, ακούν τη φωνή της συνειδήσεώς τους και λένε: Θα ριχτώ στον αγώνα, θα πολεμήσω τίμια και παλληκαρίσια, θα δεχτώ κατάστηθα τα βέλη των αντιπάλων, θα προχωρώ πάντα

μπροστά ως ότου πετύχω. Και θα πετύχω γιατί έχω το δίκιο μαζί μου, γιατί πονώ το λαό, τον βλέπω αμόρφωτο και θέλω να τον ξυπνήσω, τον βλέπω αδικημένο και θέλω να τον δικαιώσω”.

Από τους εμπνευστές και τους πρωτεργάτες της ΕΟΚΑ ο Μάτσης, στρατολογεί και κατηγοεί τους αγωνιστές, σχεδιάζει, προετοιμάζει και οργανώνει, υπό την καθοδήγηση του Εθνάρχη Μακαρίου, μαζί με τον Διγενή και τον Αυξεντίου, την Επανάσταση. Γίνεται ο γενικός σύνδεσμος όλης της Κύπρου, διανέμει παντού τις πληροφορίες και τις διαταγές, ενώ παράλληλα βοηθά με τη γεωπονική επιστήμη του τους αγρότες.

Όταν ξεκίνησε ο αγώνας, έτοιμος εκείνος και ώριμος από καιρό, ενσάρκωσε την εικόνα του ιδεατού αγωνιστού.

Όταν τον Ιανουάριο του 1956 συνελήφθη, κρατούμενος των Αγγλων στην Ομορφίτα, απέρριψε με περιφρόνηση την ποταπή προσφορά για να προδώσει, με την ιστορική απόκριση “ου περί χρημάτων ποιούμεθα τον αγώνα, αλλά περί αρετής”.

Τον συντηρούσε και τον ενίσχυσε η πίστη: “Υπέστημεν δοκιμασίαν, αλλά ο Θεός μας εβοήθησεν. Εξήσκησαν τρομεράν πίεσιν σε μας, παντός είδους. Πάντως πήραν μαθήματα Ελληνικής ψυχής και το ωμολόγησαν”, σημείωσε ο Μάτσης σε αναφορά του, ύστερα από φοβερά βασανιστήρια που είχε υποστή.

Κι από το φθινόπωρο του 1956, μετά την απόδρασή του και την ανάληψη της αρχηγίας του τομέα της Κερύνειας απ’ άκρη σ’ άκρη εξοικειώθηκε ο Πενταδάκτυλος με την ανδρεία και την ανθρωπιά του, καθώς τον διέβαινε συνεχώς εμπυχώνοντας

τους αγωνιστές, πολεμώντας τους εχθρούς και βοηθώντας τους αγαπημένους του αγρότες να καλλιεργήσουν τη γη που λάτρευε.

Παράλληλα με τον φανερό αγώνα, εβίωνε έντονα και διαλεκτικά τον εσωτερικό αγώνα του πνευματικού ανθρώπου. Ήταν ο αγωνιστής-επιστήμονας, ο αγωνιστής-στοχαστής, ο αγωνιστής-ποιητής, ο οποίος, σύμφωνα με το Σολωμικό πρότυπο, έκαμνε το βαθύ και δυνατό στοχασμό του ισχυρό συναίσθημα και εν τελευταία αναλύσει πράξη.

Ελεγε σ'ένα του γράμμα: “Ν'αγωνιστεί πρέπει ο καθένας. Να πλάσει ο ίδιος κάτι και με το κορμί, με την καρδιά, με το πνεύμα, με το γέλιο να το χαίρεται”.

Στο εφηβικό του ημερολόγιο είχε εξάλλου σημειώσει πολύ χαρακτηριστικά:

Στην αντιφώνησή του που έκαμε ως τελειόφοιτος, έλεγε:

“Ας σταθούμε στο ύψος της Ιστορίας μας περήφανοι και αξιοπρεπείς”.

Και αργότερα, μέσα στη δίνη του απελευθερωτικού αγώνα της Κύπρου, ο Κυριάκος Μάτσης με πνευματικό μόχθο επιχειρούσε να συνταιριάσει τα βήματα της Αγωνιζόμενης Ελευθερίας της Κύπρου με την αιώνια, ανάντη πορεία της ανθρώπινης ψυχής προς τη λύτρωση.

Ο Μάτσης έσκυβε στα μεγάλα προβλήματα της ανθρώπινης φύσης, διαλεγόταν με τον εαυτό του, γύρευε την απάντηση σ'ένα σωρό απορίες.

Σε γραπτά του που σώθηκαν εξομολογείται:

“Μακαρισμένοι, είναι, λέγει, αυτοί που δρόμους πρωτανοίγουν. Κι Ευλογημένοι αυτοί που τους ακολουθούν”.

Αγωνιζόμενος μέρα και νύχτα για την απελευθέρωση της Πατρίδας ο Μάτσης “ανάπνεε καθημερινά τον όμορφον αγέρα της αντρείας”, και έτσι “κεντρισμένος από την ΙΔΕΑ” ο στοχαστικός Μάτσης “κυνηγούσε το όραμα μιας πλατύτερης Ελευθερίας”, της ηθικής και πνευματικής ελευθερίας.

“Καταλαβαίνετε ποιο είναι το είδος της λευτεριάς αυτής: Η όλη Γη μετατρέπεται τώρα σε πνεύμα Γη, πατάς αυτό το χώμα, και το χώμα είναι η φλόγα της καρδιάς σου, είναι η ανταύγεια του φωτός που αναδίνεις. Από την ελευθερία της ύλης και του σώματος φτάνουμε σε επίπεδα ανώτερα, στην ελευθερία του πνεύματος”.

Αυτή την Ελευθερία λοιπόν ονειρεύτηκε ο Μάτσης και την αντίκρουσε κατά τρόπο υπερβατό.

Εν τω μεταξύ, ο συνεχιζόμενος αγώνας της ΕΟΚΑ έφτανε στις πιο τραγικές του κορυφώσεις.

Τα υψηλά απόκρημνα της αρετής, τώρα πια φώτιζαν η φωτιά της θυσίας του Αυξεντίου και η λάμψη από το ολοκαύτωμα του Αχυρώνα του Λιοπετρίου.

Καθώς πλησίαζε η κατά λόγον ειμαρμένη φθινοπωρινή μέρα του 1958, ο Μάτσης μελετούσε το Μέγιστον Μάθημα του δικού του θανάτου και τελείωνε τους διαλογισμούς του με την Σωκρατική υπογράμμιση: “Εκλεξε όσον ημπορείς τον τρόπον του θανάτου σου, ένας ωραίος θάνατος είναι συνήθως η ευγενεστέρα πράξις της ζωής”.

Και παράλληλα έγραφε σχετικά στους γονείς του για να τους προετοιμάσει: "... Αν ο καλός Θεός μας επιφυλάσσει τη λαμπρή τύχη να δώσουμε τη ζωή μας για την πατρίδα, τότε η χαρά μας πρέπει να είναι απέραντη. Δεν ξέρω αν μπορεί να ονειρευθεί ένας άνθρωπος καλύτερη τύχη απο αυτή. Και δεν μπορώ να σκεφθώ γονείς που να είναι πιο περήφανοι παρά για τα παιδιά τους που έπεσαν για την πατρίδα".

Κι έτσι, τέλος, το πρωϊνό της 19ης Νοεμβρίου, 1958, πολιορκημένος στο κρησφύγετό του, στην πρόκληση των κατακτητών να παραδοθεί απάντησε: "Μολών λαβέ. Τώρα είμαι μόνος, ελάτε, αν τολμάτε, να με πάρετε. Δεν θα με βγάλετε ζωντανόν από εδώ μέσα. Αν εξέλθω, καλυφθήτε, θα βγω πυροβολώντας. Εφτασε και μένα ο καιρός. Ονομάζομαι Κυριάκος Μάτσης".

Έτσι φύλαξε ο Μάτσης τις θερμοπύλες του. "Τοιουτοτρόπως η Μεταφυσική έγινε Φυσική" και το μυστήριο συντελεσθή. Καθώς ο Μάτσης είχε αιχμαλωτίσει το άπιαστο όραμα, "ο Λόγος σαρξ εγένετο". "Και ο Μάτσης ξανάκανε τη σάρκα Λόγο, για να τη στείλει πάλι πίσω στην πηγή με τη θυσία του".

Η σάρκα έγινε ολοκαύτωμα στο κρησφύγετο του Δικόμου, το πνεύμα του λυτρώθηκε και από ψηλά όπου ευρίσκεται παρακολουθεί τα βήματά μας.

Σήμερα, 38 χρόνια από τότε, λίγα χιλιόμετρα πέραν της επαίσχυντης γραμμής Αττίλα, ο Πενταδάκτυλος και το Δίκωμο, όπου στεφάνωσε την Αρετή ο Κυριάκος Μάτσης, μαζί με όλους τους άλλους αγιασμένους βωμούς και τις εστίες μας στα κατεχόμενα, στενάζουν κάτω από το ζυγό του Τούρκου, που απειλεί ολόκληρη την Κύπρο και τον Ελληνισμό της με αφανισμό.

Χρειάζεται αντοχή, αγωνιστική διάθεση, ενότιης.

Η γενιά του Μάτση επαλήθευσε ξανά το αξίωμα ης Ελληνικής Ιστορίας, ότι, τηρουμένων πάντοτε των ορθών αναλογιών, πολλές φορές ο δρόμος προς τη Νίκη της Σαλαμίνας περνά μέσα από τη θυσία των θερμοπυλών.

Και σήμερα ο Κυριάκος Μάτσης, κρίνοντάς μας με τα μέτρα εκείνης, της δικής του γενιάς, μας καλεί να ξαναγίνουμε εκείνος ο ενωμένος και πολυδύναμος ελληνικός Κυπριακός λαός του '55-'59, όπως τον έζησε, τον αξιολόγησε και τον χαρακτήρισε ο ίδιος ο Μάτσης με τούτα τα λόγια: “Η αλύγιστη μάζα, το σύνολο ο κόσμος, που κρατάει το μεγάλο τιμόνι ... Αυτός ο μεγάλος άγνωστος, αυτός ο ταπεινός που δεν υπολογίζεται, αυτός στ' αλήθεια είναι εκείνος που δεν συνθηκολογεί, που δεν δεσμεύεται, που δεν λυγίζει. Πίσω του πανίσχυρος σύμμαχος στέκεται το πνεύμα του Θεού ... Όταν (ο λαός) έχει μέσα του τις αρχές αυτού του πνεύματος και δίνεται γι' αυτές ..., έχει μέσα του κάτι θεϊκό, είναι ένας μικρός Θεός”.

Όπως λέει κι ο Μακρυγιάννης, “... είναι αδύνατες οι θέσεις κι εμείς, αλλά είναι μεγάλος και παντοδύναμος ο Θεός όπου μας προστατεύει ...”, ο Θεός, που, όπως ακράδαντα πιστεύει και φωνάζει στους συντρόφους του, ο Μάτσης, “είναι πάντα με τους αδικημένους”.

Κι εμείς είμαστε οι λίγοι και αδικημένοι που αγωνιζόμαστε για δικαίωση εναντίον βαρβάρου επιδρομέως.

Γι' αυτό ας ενωτισθούμε το μήνυμα του Μάτση από το κατεχόμενο Δίκωμο, μήνυμα που εκφράζει το Μέγιστον Μάθημα του Μακρυγιάννη ότι, όταν οι ολίγοι αποφασίζουν ενότητα και θυσίες, "λίγες φορές χάνουν και πολλές κερδαίνουν".

Με οδηγό μας, και πρότυπο τον Κυριάκο Μάτση, αργά ή γρήγορα, πρόσφυγες και μη, "θα πάμε", όπως είπε ο Κυριάκος Μάτσης, "αφέντες στα σπίτια, στις δουλειές μας και θα χτίσουμε σαν ελεύθεροι άνθρωποι το σπιτικό μας".

Λευκωσία, 14 Νοεμβρίου 1996

/MM

Matsis.doc

Andreas

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ